

AMAlcover en les seves Rondalles en contar aqueixa història; «com me'n vaig, tot són clavells / i passions ben badades; / i, com torn, són sopegades, / parets altes i murades, / mates, pinars i revells», cobla popular (Moll, *Amoroses*, 41).

La variant que ha triomfat en la llengua comuna, *ensopegar*, no és, però, recent. Car ja la trobem, junt amb l'altra, en StVicentF, o almenys en la seva *Quaresma*,³ «les males persones, ladres e malfaytós, han anar de nit e ençopeguen ---», i de nou tres vegades (en present i en infinitiu) traduïnt l'*offendit* de l'Evangeli (St. J., XI, 9). S'assenyala també *ençop-* en el Gerson (1491), *D'Ag.*, i en algun altre text de c. 1500: la Bíblia de París (*DBal.*) i el Passi en Cobles de Joan Escrivà (infra, *ensopec*). De tota manera és sobretot la forma propagada modernament, segurament ja en els segles baixos (Lacav. no l'oblida si bé preterint-la) i tendeix a imposar-se des de 1800. Llavors, en el Princ., l'admeten ja tant els escrits de gent plebea com distingida: «no *ensopegues*», Ignasi Planas (*El Gall Robat*, a. 1801, p. 15 [1967]), «en tal diada de St. Mateu se fa la festa major d'Espuglas, si se *ensopega* ser en diumenge, dilluns, dimars y dimecres ---», B. de Maldà (*Excursions*, p. 94).

Sabem, és veritat, que hi havia qui hi trobava a dir i redir contra aquesta forma: «així també's veu en lo fàstich ab que 's miren certes paraules que no semblen prou pulcres, com són, exemptl gràcia, *ensopega*, ajenollarse, preu, advocat, dugas, cego, etc.», MilàF (ed. Gili, 1878, p. 175).⁴ Aquest séc avulgarat, però, aviat degué obliterar-se, car els escr. Renaix. s'han decantat ja decididament a favor d'*ensopegar*. Verdaderament no n'usa d'altra: «lo copsa son ample coll obert, / y *ensopegant* les serres de sos caixals l'hermosa ---», *Atl.* VI, 67c, «dintre'l rebull Alcides s'esquitlla, entre zumzades / --- / y rebent en cada illa y escull *ensopegades*, / del sauló de la vora muscleja més a prop» (*Atl.*, 232); «era exposar-se a *ensopegar* per córrer massa», «seguia, quasi bé arrastrat a la forsa, *ensopegant* ab les pedres, llicant pels clots», Noller (*Vilaniu*, 99, 140); i vegeu-ne diversos passatges de Pons i Massaveu en el *DBal.*, un de Coromines, infra (*ensopegada*), etc.

Ensopegar/encep- ha estat sempre un mot només català, estrany a les llengües veïnes, i no ben general ni en la nostra: com sigui que pertot té concurrents de matis no massa diferent (*entrebançar-se* cat. or., *travalvar* mall.); i sembla haver desaparegut aviat de l'ús valencià després del període clàssic, en què allà l'hem vist en autors ben valencians del S. xv; fins al punt que avui hi és bastant general mirar-lo com a cosa forastera (del Principat), reemplaçat per *entropessar*.⁵

En els meus treballs etimològics de 1930 (*BDC* XIX, 30) vaig incloure una nota sobre l'origen d'*ensopegar*, que començo reproduint perquè és breu, i conté les consideracions i fets bàsics del problema; aquest és complex i opinable, ja ho deixo sentir aleshores, però avui encara aquella solució, que podríem dir de sentit comú català, apareix no sols com a defensable sinó com una solució basada en forts argu-

ments, tan defensable, si més no, com les altres, jo diria que més, per bé que aquestes comptin també amb aparences fortes per la seva banda:

«El català antic diu *encepegar*, forma que encara avui es conserva a l'Empordà, al Camp de Tarragona i a Mallorca. En llengua d'oc: Queiràs (Alts-Alps) *assipar* 'achopper, heurter' (Chabrand-Rochas), Barceloneta (B-Alps) *acipàr* id. (Arnaud-Morin), prov. mistralenc *acipà*, Forés *assapà* (Gras). Per a i de e' darrere c, vegeu el meu article sobre aquest fenomen.⁶ L'origen cal cercar-lo en el llatí *cippus* 'tronc d'arbre enfonsat en el sòl', que en català s'ha especialitzat, més tard, en el significat de 'cep': *ensopegar* és efectivament 'entrebançar-se amb alguna cosa que surt de terra'; en oc. ant. *cep* tingué entre altres l'acc. «entrave, lien», cf. *entrebançar*, pròpiament *entravancar*, i l'aranès *endrabá*, d'igual sentit (de *drabá* 'travar'). El pas de e' a o no causa dificultat, car és degut a la influència labial de la p., cf. *rublir*, *romandre*, *deixuplina* [cast. *tropezar* < *entrepeçar*; it. *dopo* DE POST, *domani*; el vulgarisme cat. *roplegar*].⁷ Abunden els paral·lels semàntics d'altres llengües. Citaré només els sinònims ll. *caespitare*, de *caespes* 'gleva d'herbei', i al *straucheln* al costat de *strauch* 'mata'.

Hauria pogut elaborar un poc més tot això. Hi ha efectivament paral·lels semàntics encara més vists: el fr. *broncher*, l'expressió més coneguda de la idea d'*'ensopegar'*, ben equiparat al sard *abbruncare* id., ve del romànic *BRUNCUS 'tany, estarloc' (*REW*, 137), com posa de relleu MLWagner (*ASNSL* CLX, 235) afegint-hi les altres formes sardes sufixades campid. *imbrunconai*, logud. *abbrunkiare*. El cas del ll. CAESPITARE és realment segur i més rigorosament paral·lel del que deia, perquè CAESPES, -ITIS, més que l'herbei, el que designava és el terrós o monticle de terra enherbada, també un grop d'arrel·lam que ix de terra (com subratllen Walde-H. i Ernout-M.: «Wurzel-, Pflanzenknäuel», «motte de terre»); de CAESPES vénen els it. *cespo*, *cespuglio*, amb el sentit de 'mateta'. El prov. *acipà* és realment un mot ben viu, que el mateix Mistral usa en la seva obra: «me gripe / lou gèu de la mort, se m'*acipe* / a la messorgo!».⁸ I el que millor prova que aquest *acipà* ve de **acepà* és que a l'altre extrem del domini, en el Forés, la e s'ha desviat, en sentit contrari, cap a a: *assapà*: heurter, achopper» (*Gras*).⁹

Sobretot afegim ara que hi ha encara altres mots romànics que s'aproximen tant o més a la forma del nostre. En gallec existeix dialectalment *encepelar*, i al costat seu *enzopelar* «tropezar» (mateixa dualitat labialitzada o no),¹⁰ i en la conservadora regió SO. (Límia) *θepáda* «tropezón», al costat de *θoupáda* d'un altre poble de la comarca (Schneider, *VKR* XI, s. v.).

La forma **acepà* que preveïem com a bàsica i intermèdia entre les dues dialectals occitanes, està documentada amb aquest vocalisme, i quasi la mateixa forma, en un text ben antic: s'*esceper* 'ensopegar' en la Vida prosaica de Girart de Roussillon, escrita a Borgonya en el S. XIII (*PMeyer*, *Rom.* VII, 195 [n.º 99], cf. p. 225). I hi hagué encara una altra forma de la